

Αμοιβαία αναγνώριση – αμοιβαία εμπιστοσύνη: εδραίωση των εργαλείων της ποινικής δικαστικής συνεργασίας εντός της ΕΕ*

Εμμανουήλ Ξουφλάκης**

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχει εδραιωθεί ως το κατεξοχήν εργαλείο της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, αντικαθιστώντας τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις ποινικής δικαστικής συνεργασίας. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί να σκιαγραφήσει τη λειτουργία της εν λόγω αρχής εντός του συστήματος αυξημένης δικαστικής συνεργασίας εντός της ΕΕ. Αναγκαία προϋπόθεση προς τούτο είναι η κατανόηση της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και η απεικόνιση της συσχέτισης μεταξύ των δύο αρχών. Προς τον σκοπό αυτό διενεργείται μία ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη τους και έπειτα μία ολιστική προσέγγιση της κανονιστικής διαμόρφωσής τους, από την οπτική τόσο του ΔΕΕ όσο και των οργάνων της ΕΕ. Τέλος, γίνεται αναφορά στους κινδύνους που ενδεχομένως προκαλούνται από την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, ιδίως τον κίνδυνο προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, καθώς αποτελεί το κατεξοχήν εργαλείο της ενωσιακής ποινικής δικαστικής συνεργασίας. Κατόπιν ανάλυσης των προαναφερθέντων, διατυπώνεται η καταληκτική παρατήρηση ότι δύναται να επιτευχθεί η αρμονική συμβίωση μεταξύ της αποτελεσματικής δικαστικής συνεργασίας μέσω της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων με την ορθή εφαρμογή από τις εθνικές αρχές των κατευθυντήριων αρχών που έχει διατυπώσει το ΔΕΕ με τη φιλική προς τα θεμελιώδη δικαιώματα πρόσφατη νομολογία του.

αμοιβαία αναγνώριση – αμοιβαία εμπιστοσύνη – ποινική δικαστική συνεργασία – ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης – θεμελιώδη δικαιώματα

Εισαγωγή

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης εδραιώθηκε ως το κατεξοχήν εργαλείο της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, αντικαθιστώντας το παραδοσιακό σύστημα ποινικής δικαστικής συνεργασίας, ήτοι πολυμερείς ή διμερείς συμβάσεις που υπογράφονταν μεταξύ των εκάστοτε συμβαλλόμενων κρατών. Η στενή σχέση της με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποτυπώνεται εναργώς τόσο στα ενωσιακά νομοθετικά κείμενα όσο και στη νομολογία του Δικαστηρίου του Λουξεμβούργου. Μέσα από τις πράξεις του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου σε συνδυασμό με τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έλαβε την κανονιστική της υπόσταση και πλέον αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ) εντός της ΕΕ και, συγκεκριμένα, της ποινικής δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

Α. Προγενέστερο καθεστώς της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και η πορεία προς την καθιέρωσή της στον τομέα της ποινικής δικαστικής συνεργασίας

Η δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ευρώπης αρχικά στηριζόταν στο παραδοσιακό σύστημα που ίσχυε και για τα υπόλοιπα κράτη του κόσμου, ήτοι σε κοινότητες πολυμερείς ή διμερείς συμβάσεις. Ξεχωριστή σημασία εντός αυτού του συστήματος για τα ευρωπαϊκά κράτη είχαν δύο βασικές πολυμερείς συμβάσεις, οι οποίες είχαν υπογραφεί από τα κράτη του Συμβουλίου της Ευρώπης: η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης της 13.12.1957 και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής σε Ποινικές Υποθέσεις της 20.04.1959.

---

* Η παρούσα μελέτη συντάχθηκε υπό την προσωπική ιδιότητα του γράφοντος και όχι υπό την ιδιότητά του ως ασκουμένου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής («Blue Book traineeship»). Οι απόψεις και οι θέσεις που εκφράζονται σε αυτή τη μελέτη είναι αυστηρά προσωπικές και δεν αντιπροσωπεύουν ούτε δεσμεύουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή οποιονδήποτε άλλον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

** ΜΔΕ, LLΜ, Δικηγόρος, Ασκούμενος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή («Blue Book traineeship»)

Από νωρίς διαπιστώθηκε πως το παραδοσιακό σύστημα δικαστικής συνεργασίας ήταν χρονοβόρο και αναποτελεσματικό, διότι κατέλειπε ευρεία περιθώρια άρνησης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής, ενέπλεκε την εκτελεστική εξουσία, καθώς και επειδή υπήρχε η προϋπόθεση του διττού αξιοποιούν και η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης. Έτσι, τη δεκαετία του 1990 συνήφθησαν νέες διεθνείς συμβάσεις μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών, ιδίως δε κρατών μελών της ΕΕ, που εντάσσονται σε μία γενικότερη προσπάθεια μεταρρύθμισης του παραδοσιακού συστήματος δικαστικής συνεργασίας, με αιώτατο στόχο την απλούστευση των σχετικών διαδικασιών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: α) η Σύμβαση για την Εφαρμογή της Συμφωνίας του Σένγκεν της 19.06.1990, β) η Σύμβαση της 10.03.1995 για την απλουστευμένη έκδοση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, γ) η Σύμβαση της 27.09.1996 για την έκδοση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και δ) η Σύμβαση της 29.05.2000 για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Οι συμβάσεις αυτές, ωστόσο, παρά τις θετικές ρυθμίσεις τους, εξακολουθούσαν να εντάσσονται στο παραδοσιακό σύστημα έκδοσης.

Το πιο σημαντικό μεταρρυθμιστικό βήμα, το οποίο σηματοδότησε και τις απαρχές του απλοποιημένου συστήματος δικαστικής συνεργασίας εντός της ΕΕ, έγινε με την εισαγωγή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και στο πεδίο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Εξαιρετικά σημαντική στο πεδίο αυτό υπήρξε η Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997, η οποία ανήγαγε ρητά, στο άρθρο 29 παρ. 1 αυτής, ως στόχο της ΕΕ την εγκαθίδρυση ενός Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, ο οποίος περιλαμβάνει τη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις από κοινού με τη συνεργασία σε αστικές υποθέσεις και τους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης. Στη συνέχεια, ακολούθησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ της 15/16.06.1998, στα Συμπεράσματα του οποίου εντοπίζεται η βούληση ενίσχυσης της δικαστικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος και η ανάγκη για ευρύτερη αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων των κρατών μελών. Στις 03.12.1998 καταρτίστηκε το «Πρόγραμμα Δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής όσον αφορά την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης», όπου προτείνονται μέτρα για την ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων των κρατών μελών. Καθοριστικό παράγοντα για την εδραίωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτέλεσε η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15/16.10.1999, στα Συμπεράσματα της οποίας αποτυπώνεται σαφώς η βούληση για την κατοχύρωση της αρχής στον χώρο της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας, καθώς στο Σημείο 33 χαρακτηρίζεται ως ακρογωνιαίος λίθος αυτής¹. Στη συνέχεια, η Επιτροπή εξέδωσε την Ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 26.07.2000 με θέμα «Αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις», προς υλοποίηση της επιταγής του Σημείου 37 των Συμπερασμάτων του Τάμπερε², όπου επισημαίνεται πως η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στηρίζεται στην ιδέα ότι τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τις πράξεις των δικαστικών αρχών των άλλων κρατών μελών, ακόμη και αν τα ίδια δεν θα αντιμετώπιζαν με ίδιο ή με παρόμοιο τρόπο το αντίστοιχο ζήτημα³. Τέλος, ακολούθησε το Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στον τομέα των ποινικών αποφάσεων και διάφορα πολυετή προγράμματα, όπως το Πρόγραμμα της Χάγης τον Νοέμβριο του 2004

¹. “Cornerstone of judicial co-operation”, κατά την ακριβή έκφραση του αγγλικού κειμένου, διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf>.

². «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να θεσπίσουν έως τον Δεκέμβριο του 2000 ένα πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Με το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να ξεκινήσουν εργασίες για τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστό Τίτλο καθώς και για τις πτυχές του δικονομικού δικαίου για τις οποίες θεωρούνται αναγκαίες κοινές ελάχιστες προδιαγραφές προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, με σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου των κρατών μελών». Ελληνικό κείμενο διαθέσιμο σε: <https://www.consilium.europa.eu/media/21052/91400.pdf>.

³. COM/2000/0495, σημείο 3.1, διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52000DC0495>.

και το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης της 10ης και 11ης Δεκεμβρίου 2009, ώσπου η αρχή κατοχυρώθηκε ρητά στη Συνθήκη της Λισσαβώνας, στο άρθρο 67 παρ. 4 ΣΛΕΕ⁴.

B. Έννοια και περιεχόμενο της αρχής

B.1. Ιστορική εξέλιξη

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν εισήχθη για πρώτη φορά στο πεδίο του ΧΕΑΔ. Είχε χρησιμοποιηθεί ευρέως για την υλοποίηση του στόχου της ίδρυσης μίας κοινής ευρωπαϊκής αγοράς από την τότε ΕΟΚ, καθιερώνοντας τον εξής κανόνα με τη θεμελιώδη απόφαση *Cassis de Dijon*⁵ (Υπόθεση 120/78): Τα εμπορεύματα που έχουν παραχθεί νόμιμα βάσει των κανόνων ενός κράτους μέλους μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα σε όλη την επικράτεια της ΕΟΚ, ανεξαρτήτως των κανόνων που ισχύουν στα υπόλοιπα κράτη μέλη εισαγωγής (σκ. 14). Παρατηρώντας τα πολύ θετικά αποτελέσματα που επέφερε η εφαρμογή της αρχής στον τομέα της κοινής αγοράς, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα επιθύμησαν την επέκτασή της και στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, καθώς η ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών εντός της ΕΕ συνεπαγόταν αναπόφευκτα και ελεύθερη κυκλοφορία των εγκληματιών και συνακόλουθη διευκόλυνση του διασυνοριακού εγκλήματος⁶. Η μεταφορά της αρχής στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις σημαίνει ότι οι ποινικές αποφάσεις των δικαστικών αρχών των κρατών μελών κυκλοφορούν ελεύθερα εντός της ΕΕ, αναγνωρίζονται και ισχύουν στα υπόλοιπα κράτη μέλη σχεδόν αυτόματα, χωρίς τη μεσολάβηση των περίπλοκων και χρονοβόρων διαδικασιών του παραδοσιακού συστήματος και με περιορισμένες δυνατότητες άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης των αποφάσεων αυτών. Στη βιβλιογραφία, η λειτουργία αυτή χαρακτηρίζεται ως εξωεδαφικότητα (extraterritoriality) των δικαστικών αποφάσεων⁷.

Ωστόσο, πρέπει στο σημείο αυτό να υπομνησθεί ότι η αυτόματη μεταφορά της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης από τον τομέα της ενιαίας αγοράς σε αυτόν της δικαστικής συνεργασίας, πέρα από την αδιαμφισβήτητα θετική συνέπεια της αναβάθμισης της τελευταίας, επιφέρει και μία σημαντική αρνητική συνέπεια, ήτοι τον κίνδυνο περιορισμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τούτο, διότι, παρόλο που στον τομέα της ενιαίας αγοράς η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης ενισχύει τα δικαιώματα του ατόμου και ιδίως την οικονομική και επιχειρηματική ελευθερία, καθώς επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων εντός του ευρωπαϊκού χώρου χωρίς να είναι απαραίτητη η τήρηση των εσωτερικών κανόνων όλων των κρατών μελών, στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Συγκεκριμένα, όσο συρρικνώνονται οι λόγοι για τους οποίους μπορεί το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα δικαστικής συνδρομής να αρνηθεί να το ικανοποιήσει, τόσο περισσότερο αυξάνεται ο κίνδυνος προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου στο οποίο το αίτημα αφορά⁸.

Παρά το γεγονός αυτό, δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί η χρησιμότητα της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης για την αποτελεσματικότητα της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας,

⁴ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ / Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, 2η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2019, σσ. 175-178, και Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Σάκκουλα, 2020, σσ. 848-850.

⁵ ΔΕΚ 120/78, *Rewe/Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 20.02.1979, ECLI:EU:C:1979:42.

⁶ Β. ΤΖΩΡΤΖΗ ... [κ.ά.], *Mutual trust in times of crisis of EU values*, εκδ. Σάκκουλα, 2020, σ. 20.

⁷ Α. ΤΖΑΝΝΕΤΗΣ, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην ενωσιακή ποινική συνεργασία, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, 2020, σσ. 29-30, Ε. BROUWER / D. GERARD, *Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law*, σ. 24, διαθέσιμο σε: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/41486>, F. MAIANI / S. MIGLIORINI, *One principle to rule them all? Anatomy of mutual trust in the law of the Area of Freedom, Security and Justice*, *CML Rev.*, 2020, σ. 12. Διαθέσιμο σε: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/57.1/COLA2020002>.

⁸ Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, σε: Β. Σκουρή, ό.π., σ. 850, Α. ΤΖΑΝΝΕΤΗΣ, ό.π., σσ. 28-29, Χ. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, *Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σ. 451, Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, *Νεότερες εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην Ε.Ε. και δικαιοκρατικά ελλείμματα*, *ΠοινΧρ*, 2006, σ. 577 επ., Κεφ. 2.2.2.1.

αλλά και ότι αποτελεί μία «τρίτη οδό» για την ενίσχυσή της, μεταξύ της πλήρους εναρμόνισης των εθνικών εννόμων τάξεων των κρατών μελών και της διατήρησης της πλήρους εθνικής κυριαρχίας τους. Υλοποιείται, λοιπόν, το αίτημα της αυξημένης δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών, χωρίς να απαιτείται πλήρης εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και συνακόλουθα να πλήττεται η εθνική τους κυριαρχία⁹.

B.2. Η σχέση της αρχής με την αμοιβαία εμπιστοσύνη

B.2.1. Έννοια και κανονιστική διαμόρφωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης

Είναι προφανές πως για να ευδοκιμήσει η συνεργασία μεταξύ των κρατών απαιτείται να υπάρχει μεταξύ τους κάποια μορφή (στοιχειώδους έστω) εμπιστοσύνης. Ειδικά στον χώρο της ΕΕ, η αμοιβαία εμπιστοσύνη ερείδεται στην κοινή δέσμευση των κρατών μελών από τις θεμελιώδεις αξίες της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, ήτοι τις απορρέουσες από την ΕΣΔΑ και το άρθρο 2 ΣΕΕ (σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων)¹⁰. Ενόψει της ανομοιομορφίας και της αδυναμίας πλήρους εναρμόνισης των εθνικών εννόμων τάξεων των κρατών μελών, ιδίως στον ευαίσθητο χώρο του ποινικού δικαίου, η προσφυγή στην αμοιβαία εμπιστοσύνη ήταν μονόδρομος, ώστε να λειτουργήσουν τα ενωσιακά εργαλεία δικαστικής συνδρομής που στηρίζονται στην αμοιβαία αναγνώριση. Ούτω, παρά τις όποιες διαφορές μεταξύ τους, τα κράτη μέλη εμπιστεύονται το ένα το άλλο και θεωρούν ισοδύναμες τις αποφάσεις και διαταγές που εκδίδονται από τις εκάστοτε εθνικές δικαστικές αρχές τους, ακριβώς επειδή τεκμαίρεται ότι σέβονται τις θεμελιώδεις αξίες του άρθρου 2 ΣΕΕ και, ιδίως, τα θεμελιώδη δικαιώματα¹¹.

Στα πρώτα στάδια διαμόρφωσης του ενωσιακού δικαίου, δηλαδή κατά την υλοποίηση του στόχου ίδρυσης μίας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, η αμοιβαία εμπιστοσύνη θεωρούνταν δεδομένη, παρόλο που δεν γινόταν αναφορά σε αυτήν σε καμία διάταξη των Συνθηκών ή του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου, ούτε είχε ξεκάθαρο περιεχόμενο¹². Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 26.07.2000, στο σημείο 3.1 της οποίας αναφέρεται ότι «*Η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι καθοριστική, όχι μόνο όσον αφορά την ορθότητα των κανόνων των εταιρών αλλά εξίσου την ορθή εφαρμογή αυτών των κανόνων*»¹³. Αργότερα, η αμοιβαία εμπιστοσύνη άρχισε να εμφανίζεται στα Προοίμια των ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων εφαρμογής της

⁹. A. TZANNETHS, ό.π., σ. 31, S.A. BLOKS / T. VAN DEN BRINK, The Impact on National Sovereignty of Mutual Recognition in the AFSJ. Case – Study of the European Arrest Warrant, German Law Journal, 2021, σ. 46, διαθέσιμο σε: <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/impact-on-national-sovereignty-of-mutual-recognition-in-the-afsj-casestudy-of-the-european-arrest-warrant/3F66E3F3BFF13BA082CD4A449535A72E>, T. VAN DEN BRINK, Horizontal Federalism, Mutual Recognition, and Mutual Trust: Reinforcing EU Integration? (First Part), European Papers, 2016, σ. 923, διαθέσιμο σε:

https://www.researchgate.net/publication/313107636_Horizontal_Federalism_Mutual_Recognition_and_the_Balance_Between_Harmonization_Home_State_Control_and_Host_State_Autonomy, T. MARGUERY / T. VAN DEN BRINK, Mutual Recognition and Mutual Trust: Reinforcing Eu Integration? (Introduction), European Papers, 2016, σ. 861, διαθέσιμο σε: <https://www.europeanpapers.eu/en/e-journal/mutual-recognition-and-mutual-trust-reinforcing-eu-integration-introduction>.

¹⁰. X. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σ. 454, K. BOVEND'EERDT, The Joined Cases Aranyosi and Căldăraru: A New Limit to the Mutual Trust Presumption in the Area of Freedom, Security, and Justice?, Utrecht Journal of International and European Law, 2016, σσ. 112-113, διαθέσιμο σε: <https://utrechtjournal.org/articles/10.5334/ujiel.337/>.

¹¹. M. HO-DAC, The Principle of Mutual Trust in EU law in the Face of a Crisis of Values, The European Association of Private International Law, 22.02.2021, διαθέσιμο σε: <https://eapil.org/2021/02/22/the-principle-of-mutual-trust-in-eu-law-in-the-face-of-a-crisis-of-values/>, σ. 2, B. TZΩPTZH ... [κ.ά.], Αμοιβαία εμπιστοσύνη στην εποχή της κρίσης των αξιών της ΕΕ: Κατάσταση και πιθανά επόμενα βήματα, πιστή απόδοση διαδικτυακής ημερίδας του ΚΛΕΟΔ της 31.03.2021, ΕΕΕυρΔ, 2021, σ. 139.

¹². M. HO-DAC, ό.π., σ. 1, A. TZANNETHS, ό.π., σ. 45, T. WISCHMEYER, Generating Trust Through Law? Judicial Cooperation in the European Union and the “Principle of Mutual Trust”, German Law Journal, 2016, σ. 353, διαθέσιμο σε: <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/generating-trust-through-law-judicial-cooperation-in-the-european-union-and-the-principle-of-mutual-trust/CAFF44721DA13E6821AB6629E789D1CE>.

¹³. Βλ. υποσημ. 3.

αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, άλλοτε ως θεμέλιο του μηχανισμού της αμοιβαίας αναγνώρισης και άλλοτε ως θεμέλιο του ΧΕΑΔ γενικότερα. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα εξής σημεία των Προοιμίων ορισμένων Αποφάσεων-πλαίσιο και μίας Οδηγίας, όπου γίνεται μνεία της αμοιβαίας εμπιστοσύνης: α) Το σημείο 10 του Προοιμίου της Απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, β) το σημείο 8 του Προοιμίου της Απόφασης-πλαίσιο 2008/978/ΔΕΥ (η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας) σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων προς λήψη αντικειμένων, εγγράφων και δεδομένων για χρήση σε ποινικές διαδικασίες (ΕΕΣΑΣ), γ) το σημείο 19 του Προοιμίου της Οδηγίας 2014/41/ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ΕΕΕ) και δ) το σημείο 5 του Προοιμίου της Απόφασης-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ. Φαίνεται, λοιπόν, πως τα νομοθετικά όργανα της ΕΕ λαμβάνουν ως αυτονόητη την αμοιβαία εμπιστοσύνη, χωρίς να θεωρούν αναγκαία την τεκμηρίωση της ύπαρξής της σε εμπειρικά δεδομένα, αλλά απλώς στον ήδη γνωστό κανόνα της κοινής δέσμευσης των κρατών μελών από τις κοινές ευρωπαϊκές θεμελιώδεις αξίες¹⁴.

B.2.2 Η αμοιβαία εμπιστοσύνη στη νομολογία του ΔΕΕ

Η πρώτη αναφορά στην αμοιβαία εμπιστοσύνη από το Δικαστήριο του Λουξεμβούργου γίνεται το 1977, στην απόφαση *Bauhuis*¹⁵ (Υπόθεση 46/76). Έως το 2003, η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης εμφανίζεται σε λιγότερες από δέκα αποφάσεις, ενώ μετά το 2003 μνημονεύεται σε περισσότερες¹⁶. Η απόφαση *Gözütok* και *Brügge*¹⁷ (C-187/01 και C-385/01) είναι η πρώτη που αναφέρει ότι υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα ποινικά συστήματα αλλήλων (σκ. 33). Ακολούθησαν οι αποφάσεις *Van Esbroeck*¹⁸ (C-436/04, σκ. 33), *Gasparini*¹⁹ (C-467/04, σκ. 33), *Van Straaten*²⁰ (C-150/05, σκ. 43) και *Bourquain*²¹ (C-297/07, σκ. 37), οι οποίες την επιβεβαίωσαν.

Εξαιρετικής σημασίας είναι η Γνωμοδότηση 2/13²², με την οποία το ΔΕΕ τοποθετήθηκε αρνητικά στην προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ, επειδή, μεταξύ άλλων, θα διακυβευθεί η αυτονομία του ενωσιακού δικαίου, στον βαθμό που θα μπορεί να υποχρεωθεί ένα κράτος μέλος να ελέγξει αν ένα άλλο κράτος μέλος σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, ενώ το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ τους (σκ. 194). Με τη Γνωμοδότηση 2/13 εδραιώθηκε η θέση του ΔΕΕ ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποτελεί θεμελιώδη αρχή του ενωσιακού δικαίου, πάνω στην οποία εδράζεται όχι μόνο ο ΧΕΑΔ, αλλά και ολόκληρο το νομικό μόρφωμα της ΕΕ (σκ. 168)²³. Ειδικά μετά τη Γνωμοδότηση 2/13, η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης αναφέρεται σχεδόν σε κάθε απόφαση του Δικαστηρίου που αφορά την ενωσιακή συνεργασία σε ποινικές ή αστικές υποθέσεις²⁴.

¹⁴. Α. TZANNETHΣ, ό.π., σ. 47, T. MARGUERY, Rebuttal of Mutual Trust and Mutual Recognition in Criminal Matters: Is 'Exceptional' Enough? European Papers, 2016, σ. 945, διαθέσιμο σε: <https://www.europeanpapers.eu/en/e-journal/rebuttal-of-mutual-trust-and-mutual-recognition-in-criminal-matters>.

¹⁵. ΔΕΚ C-46/76, *Bauhuis*, 25.11.1977, ECLI:EU:C:1977:6.

¹⁶. Α. TZANNETHΣ, ό.π., σ. 47, N. CAMBIEN, Mutual Recognition and Mutual Trust in the Internal Market, European Papers, 2017, σ. 95, διαθέσιμο σε: <https://www.europeanpapers.eu/en/e-journal/mutual-recognition-and-mutual-trust-internal-market>.

¹⁷. ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-187/01 και C-385/01, *Gözütok and Brügge*, 11.02.2003, ECLI:EU:C:2003:87.

¹⁸. ΔΕΚ C-436/04, *Van Esbroeck*, 09.03.2006, ECLI:EU:C:2006:165.

¹⁹. ΔΕΚ C-467/04, *Gasparini and Others*, 28.09.2006, ECLI:EU:C:2006:610.

²⁰. ΔΕΚ C-150/05, *van Straaten*, 28.09.2006, ECLI:EU:C:2006:614.

²¹. ΔΕΚ C-297/07, *Bourquain*, 11.12.2008, ECLI:EU:C:2008:708.

²². ΔΕΕ Γνωμοδότηση 2/13, *Adhésion de l'Union à la CEDH*, 18.12.2014, ECLI:EU:C:2014:2454.

²³. Η θέση αυτή είχε διατυπωθεί αρχικά στην απόφαση ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-411/10 και C-493/10, *N.S. and Others*, 21.12.2011, ECLI:EU:C:2011:865, όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη αποτελεί τον λόγο ύπαρξης της ΕΕ.

²⁴. Βλ., ενδεικτικά, τις αποφάσεις ΔΕΕ C-681/13, *Diageo Brands*, 16.07.2015, ECLI:EU:C:2015:471, ΔΕΕ C-302/13, *flyLAL – Lithuanian Airlines*, 23.10.2014, ECLI:EU:C:2014:2319, ΔΕΕ C-168/13, *Jeremy F.*, 30.05.2013, ECLI:EU:C:2013:358, ΔΕΕ C-486/14, *Kossowski*, 29.06.2016, ECLI:EU:C:2016:483, ΔΕΕ C-241/15, *Bob – Dogi*,

B.2.3 Η μετάβαση από τη δεδομένη στη ζητούμενη εμπιστοσύνη

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η αμοιβαία εμπιστοσύνη θεωρούνταν δεδομένη τόσο από τα ευρωπαϊκά νομοθετικά όργανα όσο και από το ΔΕΕ. Ωστόσο, με την πάροδο των χρόνων, η εμπιστοσύνη αυτή υπέστη σοβαρό πλήγμα, καθώς οι αξίες του άρθρου 2 ΣΕΕ άρχισαν να τίθενται σε κρίση. Ως βασικοί παράγοντες πρόκλησης της κρίσης αυτής αναφέρονται η ραγδαία επέκταση της ΕΕ και η ένταξη σε αυτήν κρατών με έλλειμμα συμμόρφωσης προς τις αξίες του άρθρου 2 ΣΕΕ²⁵, η αθρόα εισαγωγή συστημάτων αυξημένης δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις ξεκινώντας με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης²⁶, και η γενικευμένη κρίση του κράτους δικαίου σε κράτη μέλη²⁷ όπως η Πολωνία²⁸, η Ουγγαρία²⁹, η Βουλγαρία και η Ρουμανία³⁰.

Στο πλαίσιο αυτό, ξεκίνησε να γίνεται ευρέως αποδεκτή η αντίληψη ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών θα προωθηθεί μέσω της εναρμόνισης των εθνικών δικαίων³¹. Τούτο διότι οι δικαστικές αρχές ενός κράτους μέλους εμπιστεύονται ευχερέστερα τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών των υπόλοιπων κρατών μελών γνωρίζοντας ότι έχουν εκδοθεί επί τη βάση παρόμοιων κανόνων δικαίου που σέβονται πράγματι τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ και της ΕΣΔΑ³². Για να ενισχυθεί, λοιπόν, η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η Συνθήκη της Λισσαβόνας χορήγησε στην ΕΕ αρμοδιότητα να θεσπίζει ελάχιστους κανόνες ποινικού δικονομικού και ουσιαστικού δικαίου (άρθρα 82 και 83 ΣΛΕΕ, αντίστοιχα). Η εξασφάλιση ενός ελάχιστου ενωσιακού επιπέδου δικονομικών δικαιωμάτων, το οποίο οφείλουν να τηρούν όλα τα κράτη, ενισχύει σε μεγάλο βαθμό την αμοιβαία εμπιστοσύνη, παρά τις επιμέρους διαφορές των εθνικών κανόνων³³.

B.2.4 Η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης ως προϋπόθεση υλοποίησης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Από την προηγηθείσα ανάλυση της έννοιας της αμοιβαίας εμπιστοσύνης προκύπτει ότι η ύπαρξη εμπιστοσύνης αποτελεί αναγκαίο προηγούμενο για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Η διαπίστωση αυτή απορρέει ευθέως από την ίδια την έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης, ως εξής: Εφόσον η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης επιτάσσει την σχεδόν αυτόματη αναγνώριση των αποφάσεων των δικαστικών αρχών ενός κράτους μέλους

01.06.2016, ECLI:EU:C:2016:385, ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-404/15 και C-659/15, *Aranyosi – Căldăraru*, 05.04.2016, ECLI:EU:C:2016:198, ΔΕΕ C-367/16, *Piotrowski*, 23.01.2018, ECLI:EU:C:2018:27, ΔΕΕ C-216/18, *LM (Minister for Justice and Equality) (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος)*, 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:586, ΔΕΕ C-509/18, *PF (Γενικός Εισαγγελέας της Αιθιοπίας)*, 27.05.2019, ECLI:EU:C:2019:457, ΔΕΕ C-347/18, *Salvoni*, 04.09.2019, ECLI:EU:C:2019:661, ΔΕΕ C-489/19, *NJ (Parquet de Vienne)*, 09.10.2019, ECLI:EU:C:2019:849, ΔΕΕ C-435/22, *Generalstaatsanwaltschaft München*, 28.10.2022, ECLI:EU:C:2022:852, κ.ά.

²⁵ A. TZANNETHS, ό.π., σσ. 51-52, A. WILLEMS, Mutual trust as a term of art in EU criminal law: revealing its hybrid character, *European journal of legal studies*, 2016, σσ. 217-218, διαθέσιμο σε: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/43289/EJLS_2016_Willems.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

²⁶ T. WISCHMEYER, ό.π., σ. 360.

²⁷ M. HO-DAC, ό.π., σ. 1.

²⁸ Ενδεικτικά, L. PECH / P. WACHOWIEC / D. MAZUR, 1825 Days Later: The End of the Rule of Law in Poland (Part I), *Verfassungsblog*, 13.01.2021, διαθέσιμο σε: <https://verfassungsblog.de/1825-days-later-the-end-of-the-rule-of-law-in-poland-part-i/>.

²⁹ Ενδεικτικά, T. WAHL, Rule of Law Developments in Hungary, *EUcrim*, 19.05.2020, διαθέσιμο σε: <https://eucrim.eu/news/rule-law-developments-hungary/>.

³⁰ Ενδεικτικά, B. TZOΠΤΖΗ ... [κ.α.], Mutual trust in times of crisis of EU values, ό.π., σσ. 66-82.

³¹ Εννοείται η μερική και όχι η πλήρης εναρμόνιση. Αν εναρμονίζονταν πλήρως οι εθνικές νομοθεσίες, η εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών δεν θα ήταν απαραίτητη, ως σχεδόν αυτονόητη.

³² T. WISCHMEYER, ό.π., σ. 365, G. VERNIMMEN-VAN TIGGELEN / L. SURANO, Analysis of the future of mutual recognition in criminal matters in the European Union, σ. 10, διαθέσιμο σε: https://www.advokatsamfundet.se/globalassets/Advokatsamfundet_sv/Nyheter/Slutrapport_mutual_recognition_en_g.pdf. Πρβλ. και X. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟ, Διεθνές και Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο, σ. 455.

³³ Παραδείγματα ενωσιακών νομοθετικών κειμένων που θεσπίζουν ελάχιστα standards δικονομικών δικαιωμάτων αποτελούν οι εξής Οδηγίες: 2010/64/ΕΕ, 2012/13/ΕΕ, 2013/48/ΕΕ, 2016/343, 2016/800 και 2016/1919.

από ένα άλλο, η εμπιστοσύνη των κρατών μελών στην ποιότητα και στην τήρηση των κανόνων δικαίου αλλήλων αποτελεί μονόδρομο προκειμένου να λειτουργήσει ένα τόσο προωθημένο σύστημα δικαστικής συνεργασίας³⁴. Καθίσταται, λοιπόν, σαφές πως η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχει λάβει διαφορετική διάσταση από ό,τι αρχικά προοριζόταν: Στον βαθμό που προϋποθέτει την ύπαρξη εμπιστοσύνης για να λειτουργήσει, προϋποθέτει και τη μερική εναρμόνιση των εθνικών εννόμων τάξεων, παρά το ότι η αμοιβαία αναγνώριση αποσκοπεί ακριβώς στην προώθηση της δικαστικής συνεργασίας χωρίς να απαιτείται εναρμόνιση³⁵. Υπάρχει ούτω, μία σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της εναρμόνισης. Αν πάψει να λειτουργεί μία από αυτές, θα σταματήσουν να λειτουργούν και οι υπόλοιπες και μαζί τους θα καταρρεύσει και όλο το οικοδόμημα του ΧΕΑΔ. Σκοπός του ενωσιακού νομοθέτη και του ΔΕΕ είναι να βρεθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ των δύο αρχών και της εναρμόνισης, ώστε να μην υπονομεύσει η μία την άλλη. Η σχέση μεταξύ τους αποτυπώνεται με λίγα λόγια ως εξής: Η αμοιβαία αναγνώριση προϋποθέτει αμοιβαία εμπιστοσύνη και για αυτό το ΔΕΕ επιχειρεί να καθιερώσει την εμπιστοσύνη ως κάτι το δεδομένο. Στον βαθμό που δεν υπάρχει απόλυτη εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, κρίνεται σκόπιμη η εναρμόνιση των νομοθεσιών ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη και, κατά συνέπεια, και η αμοιβαία αναγνώριση, η καλή λειτουργία της οποίας επίσης καλλιεργεί εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών³⁶. Βέβαια, η εναρμόνιση δεν παράγει δίχως άλλο εμπιστοσύνη. Η πραγματική εμπιστοσύνη δεν καλλιεργείται μέσω μίας απλής σύγκλισης εθνικών κανόνων ανεξαρτήτως της ποιότητάς τους, αλλά από την κοινή παραδοχή ότι, μέσω των ελάχιστων κοινών κανόνων, όλα τα κράτη μέλη σέβονται τις ίδιες θεμελιώδεις αρχές ενός φιλελεύθερου ποινικού συστήματος³⁷.

B.3. Κανονιστική διαμόρφωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

B.3.1 Μέσα από τη νομολογία του ΔΕΕ

Απόφαση-ορόσημο για την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί η προμνημονευθείσα *Cassis de Dijon* (Υπόθεση 120/78), με την οποία διαμορφώθηκε η αρχή για πρώτη φορά στον τομέα της κοινής αγοράς³⁸. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, για την κοινή αγορά η αρχή έχει την έννοια ότι τα εμπορεύματα που έχουν παραχθεί νόμιμα σε ένα κράτος μέλος δύνανται να κυκλοφορούν ελεύθερα και στα υπόλοιπα κράτη μέλη, ανεξαρτήτως των διαφορών στην εθνική τους νομοθεσία.

Στον χώρο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, πρώτη αναφορά του Δικαστηρίου στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης γίνεται στην απόφαση *Advocaten voor de Wereld*³⁹ (C-303/05), χωρίς όμως να προκύπτει κάποια ιδιαίτερη συνέπεια από αυτήν. Περισσότερο άξια λόγου είναι η απόφαση *Kozłowski*⁴⁰ (C-66/08), όπου για πρώτη φορά συνδέεται ρητά η αρχή με τη θέση του Δικαστηρίου ότι η απαρίθμηση των λόγων άρνησης εκτέλεσης ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στα άρθρα 3, 4 και 4α της Απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ είναι περιοριστική (σκ. 43). Στη συνέχεια, με μία σειρά αποφάσεων,

³⁴. T. WISCHMEYER, ό.π., σ. 355, N. CAMBIEN, ό.π., σ. 101, K. LENAERTS, The Principle of Mutual Recognition in the Area of Freedom, Security and Justice, σ. 4, διαθέσιμο σε: https://www.law.ox.ac.uk/sites/files/oxlaw/the_principle_of_mutual_recognition_in_the_area_of_freedom_judge_lenaerts.pdf.

³⁵. Μ. ΚΑΪΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ / Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, σσ. 185-186.

³⁶. Για αυτήν την αμφίδρομη σχέση μεταξύ αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αμοιβαίας αναγνώρισης, βλ. N. CAMBIEN, ό.π., σσ. 101-102. Βλ., επίσης, Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σ. 856, αριθμ. 11.

³⁷. Μ. ΚΑΙΑΦΑ-GBANDI, The Post – Lisbon approach towards the main features of substantive criminal law: developments and challenges, *European Criminal Law Review*, 2015, σ. 6, διαθέσιμο σε: <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/2193-5505-2015-1-3/the-post-lisbon-approach-towards-the-main-features-of-substantive-criminal-law-developments-and-challenges-volume-5-2015-issue-1?page=1>.

³⁸. Έπειτα, μεταφέρθηκε και στον ΧΕΑΔ και αποτελεί πλέον θεμελιώδη αρχή του ενωσιακού δικαίου. Βλ. T. WISCHMEYER, ό.π., σσ. 350-351.

³⁹. ΔΕΚ C-303/05, *Advocaten voor de Wereld*, 03.05.2007, ECLI:EU:C:2007:261.

⁴⁰. ΔΕΚ C-66/08, *Kozłowski*, 17.07.2008, ECLI:EU:C:2008:437.

το Δικαστήριο εδραίωσε τη θέση του ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται καταρχήν να εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και ότι δύνανται να αρνηθούν την εκτέλεση μόνο για τους λόγους που αναφέρει η Απόφαση-πλαίσιο, αρχής γενομένης με την απόφαση *Leymann και Pustovarov*⁴¹ (C-388/08 PPU, σκ. 51). Την ίδια σκέψη επαναλαμβάνουν οι αποφάσεις *Mantello*⁴² (C-261/09, σκ. 36-37), *Lopes Da Silva Jorge*⁴³ (C-42/11, σκ. 29), *Radu*⁴⁴ (C-396/11, σκ. 35-36), *Melloni*⁴⁵ (C-399/11, σκ. 38), *West*⁴⁶ (C-192/12 PPU, σκ. 55), *Jeremy F.*⁴⁷ (C-168/13 PPU, σκ. 36) και *Lanigan*⁴⁸ (C-237/15 PPU, σκ. 36). Επίσης, στην απόφαση *Grundza*⁴⁹ (C-289/15), σχετικά με την Απόφαση-πλαίσιο 2008/909 για την εκτέλεση των αποφάσεων που επιβάλλουν στερητικές της ελευθερίας ποινές, κρίθηκε ότι η προϋπόθεση του διττού αξιοποίνου αποτελεί εξαίρεση στην αρχή της αναγνώρισης της καταδικαστικής απόφασης και εκτέλεσης της ποινής και ο σχετικός λόγος άρνησης εκτέλεσης πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς, ώστε να είναι περιορισμένες οι περιπτώσεις άρνησης εκτέλεσης (σκ. 46). Παρατηρείται, λοιπόν, ότι το Δικαστήριο επιχειρεί να περιορίσει όσο το δυνατόν τις περιπτώσεις άρνησης εκτέλεσης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής και αρνείται να αναγνωρίσει περαιτέρω λόγους άρνησης εκτέλεσης, εκτός αυτών που προβλέπει η ενωσιακή νομοθεσία. Μεταβολή στη νομολογία αυτή παρατηρήθηκε το 2016 με την απόφαση *Aranyosi Căldăraru*⁵⁰ (C-404/15 και C-659/15 PPU), με την οποία το Δικαστήριο επέτρεψε την άρνηση εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, αν εντοπιστεί σοβαρός κίνδυνος παραβίασης της απαγόρευσης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης στο κράτος έκδοσης.

B.3.2 Μέσα από το δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτέλεσε το θεμέλιο πολυάριθμων ενωσιακών νομοθετικών κειμένων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Στις 15.01.2001 εκπονήθηκε από το Συμβούλιο το «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων», σε υλοποίηση του οποίου εκδόθηκαν σχετικές Αποφάσεις-πλαίσιο, ενώ μετά την ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβόνας εκδίδονται πλέον Οδηγίες και Κανονισμοί. Τα κυριότερα πεδία που αφορά η σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι τα εξής⁵¹:

- 1) Σύλληψη και προσαγωγή προσώπων: Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.
- 2) Συλλογή αποδείξεων: Απόφαση-πλαίσιο 2008/978/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων (ΕΕΣΑΣ), η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ΕΕΕ).
- 3) Αναγνώριση και εκτέλεση ποινών: Απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ για ποινές στερητικές της ελευθερίας και 2005/214/ΔΕΥ για χρηματικές ποινές.

Κοινό στοιχείο των παραπάνω νομοθετικών κειμένων αποτελεί η επίκληση της αρχής στο Προοίμιό τους, ως ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας, και ότι αντικαθιστούν τα παραδοσιακά συστήματα με ένα νέο σύστημα απλουστευμένης συνεργασίας. Τούτο αντικατοπτρίζεται ιδίως στην Απόφαση-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, η οποία

⁴¹. ΔΕΚ 388/08, *Leymann and Pustovarov*, 01.12.2008, ECLI:EU:C:2008:669.

⁴². ΔΕΕ C-261/09, *Mantello*, 16.11.2010, ECLI:EU:C:2010:683.

⁴³. ΔΕΕ C-42/11, *Lopes Da Silva Jorge*, 05.09.2012, ECLI:EU:C:2012:517.

⁴⁴. ΔΕΕ C-396/11, *Radu*, 29.01.2013, ECLI:EU:C:2013:39.

⁴⁵. ΔΕΕ C-399/11, *Melloni*, 26.02.2013, ECLI:EU:C:2013:107.

⁴⁶. ΔΕΕ C-192/12, *West*, 28.06.2012, ECLI:EU:C:2012:404.

⁴⁷. ΔΕΕ C-168/13, *F.*, 30.05.2013, ECLI:EU:C:2013:358.

⁴⁸. ΔΕΕ C-237/15, *Lanigan*, 16.07.2015, ECLI:EU:C:2015:474.

⁴⁹. ΔΕΕ C-289/15, *Grundza*, 11.01.2017, ECLI:EU:C:2017:4.

⁵⁰. ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-404/15 και C-659/15, *Aranyosi – Căldăraru*, 05.04.2015, ECLI:EU:C:2016:198.

⁵¹. Βλ., πιο διεξοδικά, Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, σε: Β. Σκουρή, Συνθήκη της Λισσαβόνας. Ερμηνεία κατ' άρθρο, ό.π., σσ. 857-867.

αποτελεί το πρώτο εργαλείο υλοποίησης της αρχής και, ομολογουμένως, ένα από τα δραστικότερα μέσα προώθησης της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις⁵². Συγκεκριμένα, με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης καταργήθηκε η παρέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας, μειώθηκε κατά πολύ το χρονικό πλαίσιο ολοκλήρωσης της διαδικασίας, παραμερίστηκαν τα παραδοσιακά εμπόδια του διττού αξιολογίου και της απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών (με ορισμένες εξαιρέσεις) και το βασικότερο, περιορίστηκαν δραστικά οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης⁵³. Ακολούθησαν οι μεταγενέστερες Αποφάσεις-πλαίσιο και πλέον οι Οδηγίες και οι Κανονισμοί που προσδίδουν κανονιστική υπόσταση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Σε αντιστοιχία με τις πρόσφατες εξελίξεις στην ενωσιακή νομολογία, παρατηρήθηκε μία ευνοϊκότερη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα προσέγγιση και στην ενωσιακή νομοθεσία σε δύο κατευθύνσεις: Αφενός, υιοθετήθηκε πλήθος Οδηγιών που καθιέρωσαν ελάχιστα κοινά standards προστασίας δικονομικών δικαιωμάτων, όπως προαναφέρθηκε (βλ. υποσημείωση 33). Αφετέρου, προβλέφθηκε ρητά ως λόγος άρνησης εκτέλεσης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής η προσβολή των (ενωσιακών) θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Οδηγία 2014/41/ΕΕ για την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας και στον Κανονισμό 2018/1805 για την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης⁵⁴.

Γ. Οι αναφερόμενοι ως κίνδυνοι από την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Ως κίνδυνοι που προκαλεί η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αναφέρονται η προσβολή των ατομικών δικαιωμάτων και η διατάραξη της συνοχής των εθνικών εννόμων τάξεων⁵⁵. Περαιτέρω, γίνεται λόγος και για σοβαρό κίνδυνο διάβρωσης θεμελιωδών αρχών του ποινικού δικαίου, όπως η αρχή της νομιμότητας και η αρχή της δίκαιης δίκης⁵⁶. Τα αδιαμφισβήτητα θετικά αποτελέσματα της αρχής για την ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας αναπόφευκτα προκαλούν αυτούς τους κινδύνους, ακόμα και αν θεωρηθεί ότι πράγματι όλα τα κράτη μέλη ανταποκρίνονται στην απαίτηση σεβασμού των θεμελιωδών αξιών του άρθρου 2 ΣΕΕ. Το σύστημα αυτοματοποιημένης αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων που προωθείται μέσω της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί κίνδυνο για τα θεμελιώδη δικαιώματα, στον βαθμό που η προστασία τους και τα περιθώρια ελέγχου, ήτοι οι επιτρεπόμενες περιπτώσεις άρνησης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής, είναι μεγέθη αντιστρόφως ανάλογα.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η εμπλοκή περισσότερων εννόμων τάξεων προξενεί σοβαρούς κινδύνους για τα δικαιώματα του υπόπτου⁵⁷. Σε αυτό συμβάλλουν οι εξής παράγοντες: α) η συχνή ανάγκη αξιολόγησης ενός μέτρου υπό το πρίσμα περισσότερων εννόμων τάξεων⁵⁸, β) το ενδεχόμενο αμφιβολιών για το εφαρμοστέο δίκαιο και η συνακόλουθα προκαλούμενη

⁵² Βλ., για παράδειγμα, FairTrials.org, Reinforcing procedural safeguards and fundamental rights in European Arrest Warrant ('EAW') proceedings, σ. 2, διαθέσιμο σε: <https://www.fairtrials.org/articles/publications/reinforcing-procedural-safeguards-and-fundamental-rights-in-european-arrest-warrant-proceedings/>, όπου το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης χαρακτηρίζεται ως «ναυαρχίδα» ("flagship") της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας, και Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση», ΠoinΔικ, 2004, σ. 1294, όπου αναφέρεται ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης θεωρείται από πολλούς ως επανάσταση στο δίκαιο της έκδοσης.

⁵³ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, ό.π., σσ. 1294-1295, Ι. ΚΥΡΙΤΣΑΚΗ, Η Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις εντός της ΕΕ υπό το πρίσμα της αρχής του Κράτους Δικαίου. Το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, σε: Μ. Χρυσομάλλη ... [κ.ά.], Η αρχή του κράτους δικαίου στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σ. 137.

⁵⁴ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ / Θ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, σσ. 184-185.

⁵⁵ Ibid, σσ. 178-179.

⁵⁶ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, εκδ. Σάκκουλα, 2016, σ. 344, Η ΙΔΙΑ, Κοινές δικονομικές αρχές ως βάση μιας διακρατικής ποινικής καταστολής, ΠoinΧρ, 2007, σ. 673 επ., αριθμ. 3.3.

⁵⁷ European Criminal Policy Initiative, A Manifesto on European Criminal Procedure Law, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 2013, σ. 430, διαθέσιμο σε: https://www.zis-online.com/dat/artikel/2013_11_777.pdf.

⁵⁸ Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, ό.π., σ. 350.

ανασφάλεια δικαίου, γ) η πιθανότητα παράλληλης εξέλιξης ποινικών διαδικασιών σε πολλαπλά κράτη μέλη⁵⁹ και δ) η κατάργηση της προϋπόθεσης του διττού αξιοποιήσιμου (για παράδειγμα στο άρθρο 2 παρ. 2 της Απόφασης-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης) που επιτρέπει τη λήψη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού στην επικράτεια ενός κράτους για μία συμπεριφορά η οποία δεν είναι καν αξιόποινη κατά το εθνικό δίκαιο⁶⁰. Επίσης, η δυσκολία κατανόησης των ξένων γλωσσών, η αδυναμία εύρεσης και πληρωμής δικηγόρου σε ξένα κράτη μέλη, η έλλειψη χρόνου ώστε το δικαστήριο να εξετάσει διεξοδικά προβληθέντες ισχυρισμούς σχετικά με προσβολές δικαιωμάτων και η έλλειψη πρόσβασης στον φάκελο της δικογραφίας που βρίσκεται στο ξένο κράτος μέλος είναι κάποια πρακτικά προβλήματα διακρατικών ποινικών διαδικασιών που εντείνουν τους κινδύνους⁶¹.

Για τον περιορισμό των αναφερόμενων κινδύνων έχουν προταθεί τα εξής: Α) Η κατοχύρωση ενός ελάχιστου ενωσιακού επιπέδου προστασίας των πιο σημαντικών δικαιωμάτων του ατόμου κυρίως μέσω της εναρμόνισης των ποινικών δικονομικών συστημάτων. Οι σχετικές Οδηγίες για τις οποίες έγινε ήδη λόγος αποτελούν τα πρώτα βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση⁶². Β) Προσθήκη επιφύλαξης υπέρ της εθνικής δημόσιας τάξης (*ordre public*) και της εθνικής συνταγματικής ταυτότητας ως λόγους άρνησης εκτέλεσης των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής. Γ) Σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας κατά τη λήψη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού τόσο από το κράτος έκδοσης όσο και από το κράτος εκτέλεσης. Δ) Ίδρυση υπερεθνικών οργάνων με σκοπό την εξασφάλιση και προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, τόσο των υπόπτων όσο και των παθόντων. Ε) Θέσπιση σαφούς κανονιστικού πλαισίου για τον καθορισμό της ποινικής αρμοδιότητας μεταξύ των υποψηφίων κρατών μελών. ΣΤ) Σεβασμός από τον ενωσιακό νομοθέτη της συνοχής τόσο των εθνικών όσο και του ενωσιακού ποινικού συστήματος και της αρχής της επικουρικότητας κατά τη θέσπιση ενωσιακών ποινικών κανόνων. Ζ) Θέσπιση αποζημιωτικών μέτρων από την ΕΕ ανάλογων με τη βαρύτητα ενδεχόμενης προσβολής των δικαιωμάτων του υπόπτου⁶³.

Δ. Καταληκτικές παρατηρήσεις

Παρά τους κινδύνους που συχνά επισημαίνεται ότι προκαλεί η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, αποτελεί γεγονός ότι η λειτουργία της έχει αναβαθμίσει σημαντικά τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και λειτουργεί αποτελεσματικά, μειώνοντας δραστικά τον χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών. Επί παραδείγματι, το 2022, ο μέσος χρόνος ολοκλήρωσης της διαδικασίας εκτέλεσης ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν ο εκζητούμενος είχε συναινέσει στην παράδοσή του, ήταν 20,48 ημέρες μετά τη σύλληψη, ενώ όταν δεν είχε συναινέσει, ήταν 57,29 ημέρες⁶⁴.

Το ζητούμενο είναι να τηρείται η απαραίτητη ισορροπία μεταξύ της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται μετά το 2016 το ΔΕΕ, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, με τη

⁵⁹. Manifesto, ό.π., σ. 430, Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, ό.π., σ. 351.

⁶⁰. Χ. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, Το Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, ΠοινΧρ, 2011, σ. 81 επ., αριθμ. IV, Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, ό.π., σ. 344.

⁶¹. Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, ό.π., σσ. 350-351, Μ. THUNBERG SCHUNKE, The Manifesto on European Criminal Procedure Law; a commentary on the perspective of mutual recognition and violations of defence rights, European Criminal Law Review, 2015, σσ. 48-49, διαθέσιμο σε: <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/2193-5505-2015-1-46/the-manifesto-on-european-criminal-procedure-law-a-commentary-on-the-perspective-of-mutual-recognition-and-violations-of-defence-rights-volume-5-2015-issue-1?page=1>.

⁶². Μ. ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, ό.π., σ. 351.

⁶³. Manifesto, ό.π., σσ. 430-433.

⁶⁴. Βλ. το από 29.05.2024 έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τα Στατιστικά της Πρακτικής Λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης για το έτος 2022, διαθέσιμο σε: https://commission.europa.eu/document/download/32810655-fe94-44c2-9099-2813c42c9adb_en?filename=EAW%20Statistics%20Report%202022.pdf.

θεμελιώδη απόφαση *Aranyosi – Căldăraru*⁶⁵ (C-404/15 και C-659/15 PPU) και τις μεταγενέστερες αποφάσεις *ML*⁶⁶ (C-220/18 PPU) και *Dorobantu*⁶⁷ (C-128/18). Με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι είναι επιτρεπτή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η άρνηση εκτέλεσης ενός ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, αν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος ο εκζητούμενος να υποβληθεί σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση στο κράτος έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, λόγω των συνθηκών κράτησης που επικρατούν στο τελευταίο. Ο έλεγχος που έχει καθιερώσει το Δικαστήριο είναι διττός, ήτοι πρώτα εξετάζεται αν υφίστανται συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες ή πλημμέλειες που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ορισμένα κέντρα κράτησης (*Aranyosi – Căldăraru*, σκ. 89, *ML*, σκ. 60, *Dorobantu*, σκ. 52) και, σε δεύτερο στάδιο, αν το συγκεκριμένο εκζητούμενο πρόσωπο θα διατρέξει σοβαρό και αποδεδειγμένο κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσής του στο κράτος έκδοσης (*Aranyosi – Căldăraru*, σκ. 94, *ML*, σκ. 62, *Dorobantu*, σκ. 55). Ίδια κρίση εξέφερε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις *LM*⁶⁸ (C-216/18 PPU) και *Openbaar Ministerie*⁶⁹ (*Ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής έκδοσης του εντάλματος*) (C-354/20 PPU και C-412/20 PPU), καθώς και με τις αποφάσεις *Openbaar Ministerie*⁷⁰ (*Δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος*) (C-562/21 PPU και C-563/21 PPU) και *Puig Gordi και άλλοι*⁷¹ (C-158/21), σχετικά με την ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος του κράτους έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και την απαίτηση εκδίκασης της υπόθεσης από δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, αντίστοιχα. Αρχικά, ελέγχεται αν το κράτος έκδοσης βαρύνεται με συστημικές πλημμέλειες στο δικαστικό του σύστημα (*LM*, σκ. 61, C-354/20 PPU και C-412/20 PPU, σκ. 54, C-562/21 PPU και C-563/21 PPU, σκ. 52, *Puig Gordi και άλλοι*, σκ. 102) και εν συνεχεία, αν ο συγκεκριμένος εκζητούμενος θα διατρέξει σοβαρό κίνδυνο προσβολής του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη σε περίπτωση εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (*LM*, σκ. 68, C-354/20 PPU και C-412/20 PPU, σκ. 55, C-562/21 PPU και C-563/21 PPU, σκ. 53, *Puig Gordi και άλλοι*, σκ. 106). Τέλος, τέθηκε ζήτημα αν θα γίνει δεκτός επιπλέον λόγος άρνησης εκτέλεσης σχετιζόμενος με την υγεία του εκζητουμένου. Με την απόφαση *E.D.L.*⁷² (C-699/21), κρίθηκε ότι αν, αφενός, υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να υποστεί σοβαρά ασθενής εκζητούμενος απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσής του στο κράτος έκδοσης, υπό την έννοια ότι θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο σημαντικής μείωσης του προσδόκιμου ζωής του ή ταχείας, σημαντικής και μη αναστρέψιμης επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας του (σκ. 42) και, αφετέρου, ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να αποκλειστεί εντός ευλόγου χρόνου (σκ. 50), τότε η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (σκ. 52-53). Σημειωτέον ότι, εν προκειμένω, ουδεμία αναφορά γίνεται από το Δικαστήριο σε συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες στο σύστημα υγείας του κράτους έκδοσης του εντάλματος, αλλά αποκλειστικά στον κίνδυνο που θα υποστεί ο συγκεκριμένος εκζητούμενος, παρεκκλίνοντας έτσι από το σύστημα διττού ελέγχου που είχε καθιερωθεί προηγουμένως⁷³. Ωστόσο, δεν πρόκειται για

⁶⁵. ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-404/15 και C-659/15, *Aranyosi – Căldăraru*, 05.04.2015, ECLI:EU:C:2016:198.

⁶⁶. ΔΕΕ C-220/18, *Generalstaatsanwaltschaft (Συνθήκες κρατήσεως στην Ουγγαρία)*, 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:589.

⁶⁷. ΔΕΕ C-128/18, *Dorobantu*, 15.10.2019, ECLI:EU:C:2019:857.

⁶⁸. ΔΕΕ C-216/18, *Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος)*, 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:586.

⁶⁹. ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-354/20 και C-412/20, *Openbaar Ministerie (Ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής έκδοσης του εντάλματος)*, 17.12.2020, ECLI:EU:C:2020:1033.

⁷⁰. ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-562/21 και C-563/21, *Openbaar Ministerie (Δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος)*, 22.02.2022, ECLI:EU:C:2022:100.

⁷¹. ΔΕΕ C-158/21, *Puig Gordi and Others*, 31.01.2023, ECLI:EU:C:2023:57.

⁷². ΔΕΕ C-699/21, *E. D. L. (Motif de refus fondé sur la maladie)*, 18.04.2023, ECLI:EU:C:2023:295.

⁷³. R. KLOMBERG, *The Saga of Surrender Continues: Developments of the fundamental rights exception in the Court of Justice's E.D.L. case and the Opinion of Advocate-General Capeta in GN*, European Law Blog, 27.11.2023, διαθέσιμο σε: <https://europeanlawblog.eu/2023/11/27/the-saga-of-surrender-continues-developments-of-the->

γενικευμένη μεταβολή της νομολογίας του Δικαστηρίου, αλλά πιθανώς για μεμονωμένη περίπτωση, δεδομένου ότι με τη μεταγενέστερη απόφαση *GN*⁷⁴ (C-261/22), το Δικαστήριο απαίτησε την εκπλήρωση και των δύο σταδίων ελέγχου (σκ. 47-48) ώστε να είναι δυνατή άρνηση εκτέλεσης λόγω προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του προσώπου και του υπέρτατου συμφέροντος των παιδιών του εν λόγω προσώπου (άρθρα 7 και 24 παρ. 2 και 3 του Χάρτη, αντίστοιχα).

Με την ορθή εφαρμογή από τις εθνικές αρχές των κατευθυντήριων αρχών που διατύπωσε το ΔΕΕ με την ως άνω νομολογία του, δύναται να επιτευχθεί η αρμονική συμβίωση μεταξύ της αποτελεσματικής δικαστικής συνεργασίας μέσω της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου.

---

fundamental-rights-exception-in-the-court-of-justices-e-d-l-case-and-the-opinion-of-advocate-general-capeta-in-gn/.

⁷⁴. ΔΕΕ C-261/22, *GN* (*Motif de refus fondé sur l'intérêt supérieur de l'enfant*), 21.12.2023, ECLI:EU:C:2023:1017.